

Невиказане з історії повсякденності

Над проектом працювали учні 10-Б класу ЗОШ II-III ступенів №10

Кіровоградської міської ради Кіровоградської області

Панасова Владислава, Обійдихата Анастасія, Іванченко Олександр,
Іванова Валерія, Луценко Яніта, Корнєєв Михайло, Вербовий Андрій.

Консультант: Козловська Світлана Іванівна, вчитель історії.

Мета: Дослідити та висвітлити щоденне існування та проблеми пересічної людини у побуті.

Хронологічні межі дослідження: 1945-1964рр.

Територіальні межі дослідження: селище Нове міста Кропивницького
Кіровоградської області

Дослідницькі завдання:

- з'ясувати наявність джерельної бази
- дослідити поселення та умови життя поселенців у вказаних хронологічних та територіальних межах
- охарактеризувати повсякденне життя та простежити зміни у житті пересічної людини
- представити історію поселенців у межах сучасного селища Нового

Заснування станції Лелеківка

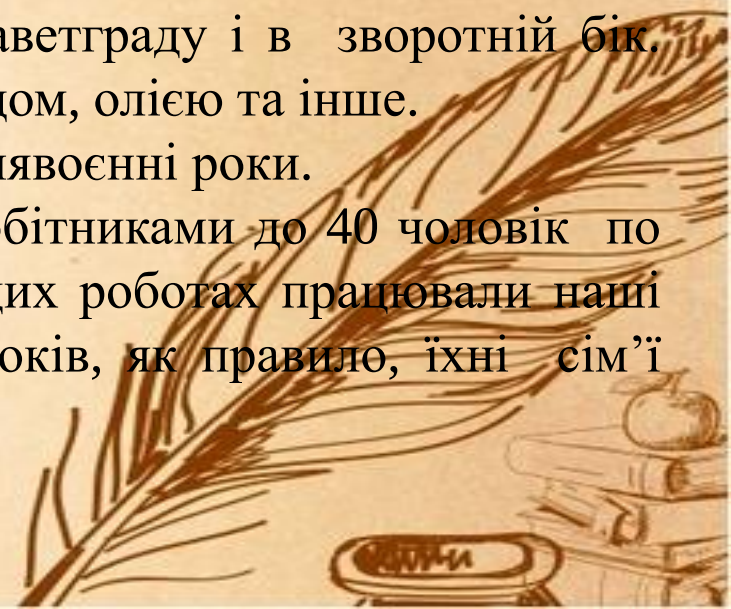
«У серпні 1868 року купці Єлисаветграда завантажили на своїй станції перший вагон пшениці. Так історія “Одесько-Кишинівської залізниці відзначила відкриття ст. Єлисаветград” - пише часопис. Майже одночасно з нею стала до ладу ст. Лелеківка, яка довгий час була просто роз’їздом. Вона служила одним з ланцюгів, що з’єднав хліборобський степ із Одесою – найбільшим на той час портом Російської імперії на Чорному морі.

Станція – роз’їзд одержала назву найближчого села Лелеківки, розташованого у кількох кілометрах від неї. А сама назва власне дістала ім’я бувшого козака Лелека, зимівники якого розташовувались біля с.Лелеківка.

Першими робітниками станції стали жителі Лелеківки та Катеринівки, Єлисаветграда, а пізніше до ст. Знам’янка. На станцію завозили зерно до потягу, що рухався до Єлисаветграду і в зворотній бік. Щодня на роз’їзді оброблялось 2-3 вагони з різними вантажами – хлібом, медом, олією та інше.

У війну роз’їзд працював, а особливо активізувалась його робота у післявоєнні роки.

З 1946 року ст. Лелеківка стає дійсною станцією документально, з робітниками до 40 чоловік по обслуговуванню ділянки дороги від Кіровограда до ст. Шостаківка. На цих роботах працювали наші земляки – перші поселенці на землі, що прилягала до станції. По 5-10 років, як правило, їхні сім’ї проживало в пристосованих бараках та землянках. .

Перші поселення в землянках починаються з вулиць Ползунова та Лебедева.

Особлива заслуга перед односельцями прохідника станції, голови профкому колективу ст. Лелеківка Бабанського Івана Олексійовича. Це з його допомогою перші наділи під забудову особистого житла отримали 14 чол. – мешканців таких як:

- Бабанський І.О. – вул. Котовського №2(тепер вул. Плозунова, 2)
- Волощенко В.М. – вул. Котовського №4 (тепер вул. Плозунова, 4)
- Пономаренко Г.О - вул. Котовського №6 (тепер вул. Плозунова, 6)

Всього – 14 прізвищ згідно рішення Кіровоградського райвиконкому від 27.06.1957 року «Про надання земельних ділянок робітникам та службовцям ст. Лелеківка під індивідуальну забудову».

ПЕРШИЙ ПОСЕЛЕНЕЦЬ СТАНЦІЇ ЛЕЛЕКІВКА

Бабанський Іван Олексійович

Місце народження: Українська РСР,
Полтавська обл., Опішнянський р-он, с.
Батьки

Звання: гв. сержант
У війську з 17.04.1944р.

Місце призову: Роздільнянський військкомат,
Українська РСР, Одеська обл.,
Роздільнянський р-н

Місце служби: 20 гв. сд 6 гв. ск 57 А 3 Укрф

Дата подвигу: №: 72/н от: 31.12.1944

Медаль «За відвагу»

Народившись у 1924 році Іван пройшов не тільки пекло війни. У пам'яті дев'ятирічного хлопця закарбувався страшний голодомор 1933 року. На його очах померли батьки, а хлопчина вижив, хоча й дуже хворів шлунком.

На окупованій території працював майстром з ремонту взуття, а після визволення рідної землі був зарахований у двадцяту гвардійську дивізію, окрему зенітну кулеметну роту.

Був поранений, але після лікування усе одно повернувся до своєї дивізії. 3 тяжкими боями пройшов через Румунію, Болгарію, Угорщину, Югославію.

Після Перемоги продовжив службу у Румунії, де до січня 1947 року був командиром зенітної батареї.

За участь у боях Івана Олексійовича нагороджено медаллю «За перемогу над Німеччиною», орденом «Вітчизняної війни II ступеня», багатьма медалями.

Після служби повернувся на рідну Кіровоградщину, де 40 років працював на залізниці.

Виховав доньку, двох онуків.

Джерело: «Новенчани на сторожі Вітчизни». Збірка-вшанування з нагоди 40-річчя селища Нового та на честь патріотів України усіх поколінь.

Історія хутора Старого

В 1932 р. з'явилися перші поселенці хутора Старого, які працювали на землях підсобного господарства ЛТК. Спочатку їх було до 30 чоловік.

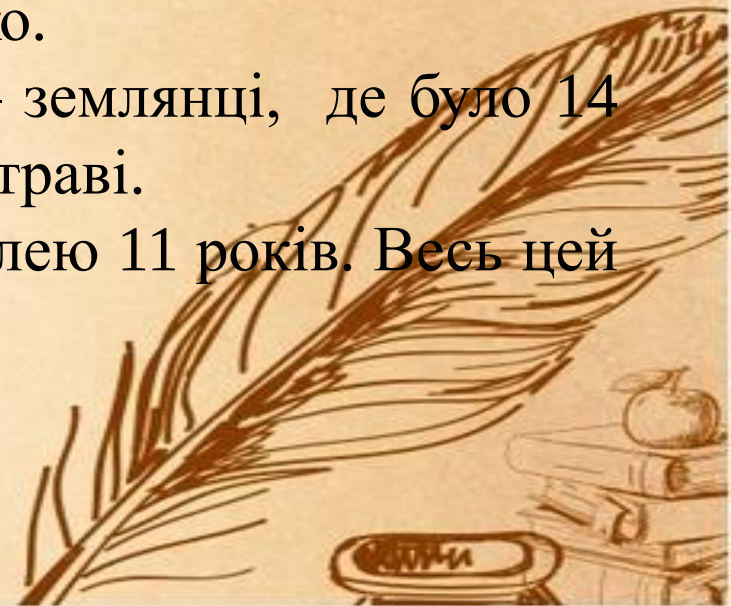
Жили, як правило, в землянках, що розташовувались по балках – в майбутньому вулиця Яші Матвієнка та по балці, що веде до цвинтарю.

Перші мешканці хутора Старого – села Нового (з 1958р.):

-Скляніченко К.О., Маслюк Г.Д., Фесенко Д.І., Крадожон І.В., Кваша В.П., Діно П.В., Екзеля Е.Б., Шутко А.П., Морковський І.К., Охріменко О.М., Сухонос Ю.П., брати Іван та Петро Макаренки, сестри Ольга та Надія Романушко.

Таран Варвара Антонівна 17 років прожила в гуртожитку – землянці, де було 14 ліжок і закуток для медсестри. Спали на соломі, літом – на сухій траві.

Варвара Анна Харитонівна прожила в землянці з дочкою Юлею 11 років. Весь цей час будувала своє власне житло.

В 1950 році на території бувшого ЛТК відкрито першу школу, яка називалась Обознівською початковою на 50 учнів, діти сиділи по 3 чоловіки за партою, приміщення опалювалось грубою, яка часто чаділа. Було обмаль підручників, зошитів. Дітей щоденно годували в обід. Їжу привозили із столової підсобного господарства, за що батьки цих дітей сплачували по 20коп.

В 1958р. народною толокою із саману збудоване нове приміщення. Це вже була семирічна школа. Це була територія “Абісінія “– так називали старожили цю місцину.

Зі спогадів старожилів, на зборах мешканців в 1958 році село стало Новим з підпорядкуванням Обознівській сільській раді. Членом виконкому ради та головою комісії по культурі був Юзефович Микола Панасович, працівник облпсихлікарні.

Історія лікувально трудової колонії

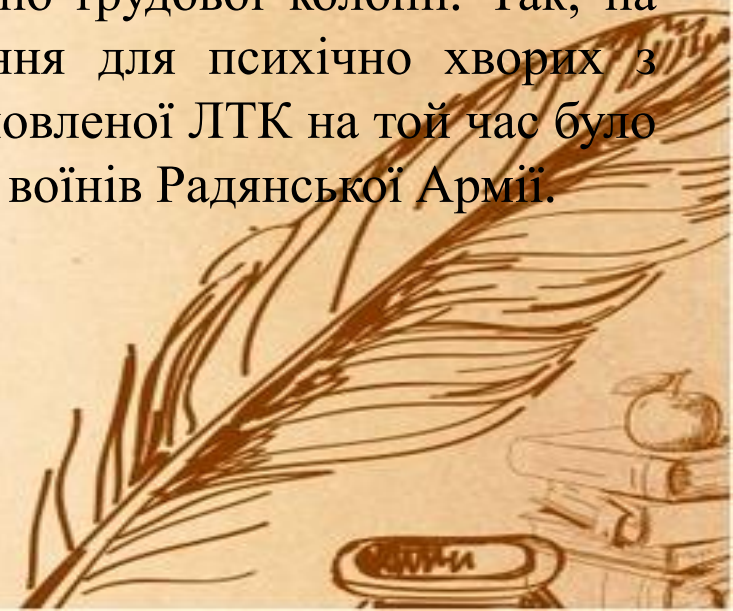
В 1932 році в 13 км від м. Кропивницького (на той час Зінов'євська) була організована лікувально-трудова колонія для психічно хворих. В колонії було створено 50 ліжок в землянках та бараках.

Медичний персонал був мізерний.

Головним завданням лікувально-трудової колонії було працевлаштування та лікування психічно хворих. Вони в основному займалися сільськогосподарськими роботами, тим самим забезпечували себе продуктами харчування. На той час колонія була радіофікована та електрифікована, але відсутність дороги зумовлювала певні труднощі в роботі колонії.

В період Другої світової війни матеріально-технічна база лікувально-трудової колонії була повністю зруйнована, а хворі фізично знищені.

Але після звільнення Кіровоградської області від нацистів Рада народних комісарів видала постанову за №240 від 23.03.1944 року про відновлення роботи лікувально-трудової колонії. Так, на території зруйнованої ЛТК знову було створено 50-ти ліжкове відділення для психічно хворих з хронічними і затяжними формами захворювання. Головним завданням відновленої ЛТК на той час було влаштування і лікування психічно хворих та психоневрологічна реабілітація воїнів Радянської Армії.

З 1944-1954 р. р. у певні періоди головними лікарями лікувально-трудової колонії були:

Миронова Антоніна Савелівна; Горохова Марія Олександрівна; Любнер В. В; Канцибер В.

В 1951 році Кіровоградська лікувально-трудова колонія була реорганізована і перейменована на Кіровоградську психіатричну колонію.

В 1954 р. Кіровоградська психіатрична колонія нараховувала вже 200 ліжок у 3-х лікувальних корпусах, в яких було розміщено 237 хворих. В відділеннях і палатах різко відчувалась скупченість хворих, які спали в коридорах та по 2 чоловіка на ліжку. В колонії на той час не було санітарного транспорту.

Водопостачання колонії знаходилося в тяжких умовах. Підвозка води здійснювалась гужовим транспортом (кінь тягне велику бочку з водою) з колодязя, який знаходився в степу на відстані 3-х км від психіатричної колонії. Дуже не вистачало лікарів, в той час в колонії було всього 4 лікарів і 1 лікар стоматолог на консультативній основі приїздив з Кіровограда. Ремонти та будівництво в колонії виконувались самими хворими та медичним персоналом.

В 1955 році головним лікарем призначено **Томчинську Софію Валентинівну**. Чоловік Софії Валентинівни був фотолюбителем. Відзняті ним фотоплівки дивом збереглися з тих далеких часів. Завдяки цьому ми маємо змогу в достовірності бачити цікаві моменти життя лікувально-трудової колонії у 50-ті роки минулого століття. Майже диво!

Психіатрична колонія продовжувала та покращувала свою роботу. Розбудовувалося підсобне господарство, яке допомагало вижити в тяжкі післявоєнні роки. В господарстві було розвинене рослинництво та тваринництво. Працювали майстерні: швацька, вінична, з ремонту взуття, теслярна та слюсарна. Хворим прививались навички до роботи.

Йшли роки. Колонія розширювалась, поліпшувалась її матеріальна база. Збільшувались площі для трудотерапії та лікування хворих. На базі колонії на той час було:

21 га – землі під лікувальний комплекс;

641 га – відведено під сільськогосподарські культури;

28 га – під фруктовий сад;

45 га – під пасовища для худоби.

Таким чином, підсобне господарство виконувало своє головне завдання – забезпечення колонії продуктами харчування і навіть допомагало іншим лікувальним закладам.

В 60-му році в психіатричну колонію після закінчення інституту прийшли молоді, енергійні, амбітні лікарі:

Нікіфоров О. І., Єфімов А. М., Шаров М. Г., які в подальшому присвятили все своє професійне життя на розвиток Кіровоградської психіатричної колонії. **Нікіфоров О. І. з 1960 року був призначений головним лікарем.** На кінець 1961 року ліжковий фонд складав 400 ліжок.

До 1963 року в Кіровоградській області не було обласної психіатричної лікарні, тому на початку 1964 року рішенням виконкому Кіровоградської обласної ради народних депутатів Кіровоградську психіатричну колонію реорганізовано в обласну психіатричну лікарню. За короткий термін лікарня мала вже розміщення до 1000 ліжок.

Щоб поліпшити недостатню матеріально-технічну базу лікарні, забезпечити лікарню централізованим водопостачанням та опаленням і каналізацією, було прийнято рішення про будівництво за рахунок держави на території існуючої лікарні нового лікувального комплексу.

Спогади, спогади - це рай на землі, з якого мене ніхто не вижене...

Інтерв'ю:

Саранча Таїсія Степанівна

Махоріна Віра Іванівна

Бабанська Галина Григорівна

Спогади, спогади - це рай на землі, з якого мене ніхто не вижене...

<https://www.youtube.com/watch?v=w8KVYBHgQGQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=YCV4KfuCAwE>

Обабіч дороги, що пролягає в наше рідне селище Нове, висвічують ліхтариками горобини, ніби запрошуючи усіх відвідати його. Сьогодні в нашому селищі щасливо проживає дуже багато людей. А в Радянський час (з 1945 по 1964) людям жилося дуже важко. За рахунок залізничної дороги (станція Лелеківка) та працюючи в ЛТК люди мали змогу вижити. На залізничній станції продавали або обмінювали основні продукти харчування, а саме картоплю, крашанки(яйця), молоко усім охочим з проїжджаючого потягу. На околиці станції всього було 5 землянок, в якій проживали лише працівники станції. В деяких землянках проживали по 2 родини, не зважаючи на маленький простір та велику родину. Багато людей були добровольцями, які приходили на станцію, щоб добудувати нові шляхи для потягу, адже всі вони розуміли, що станція – це їх шанс вижити. Майже кожна родина мала власне господарство. В середньому 2-х свиней, 1 корову, близько 15-ти курей та 5-ти гусей. Утримувати таке господарство було дуже складно. Батьки влаштовувалися працювати у сад ЛТК збирати фрукти та ягоди, а інші санітарами чи куховарами до психіатричної лікарні.

Воду для жителів привозили в бочці, на возі запряженому биками. “Вся цивілізація знаходилась в одному довгому глиняному сараї. Частина зайнята радіо вузлом. Далі- школа, клуб, магазин”. Улюблена розвага- катання в кузові вантажівки - « з ярка в ярк»... Раз в тиждень із Обознівки привозили кіно, яке всі поселенці, в тому числі й пацієнти лікарні дивилися в парку під відкритим небом, сидячи на переносних лавках. Працівникам лікарні варили їсти разом із пацієнтами. Діти поселенців разом із хворими зимою на санчатах катались з гірки, а влітку збирали малину.

Микола Григорович Шаров, лікар згадував що хворим іноді довіряли няньчити дітей. Життя було зовсім непросте.

Навіть у ті часи люди стежили за своїм зовнішнім виглядом. Після воєнні роки молоді дівчата шили спідниці із німецьких палаток. Чоловіки найчастіше одягали військову форму, а жінки були одягнені в довоєнний одяг. В другій половині 50-х років речі купували у “толчаку”, який знаходився у місті. Люди могли придбати такі тканини як шовк, ситець, крепдишин. З цього жінки шили собі гарний одяг. Потім в магазин почали завозити вже готовий одяг.

На селищі існував «подхоз» який складався з молочарки, млину, скоту. Життя було настільки складним, що святкували лише Новий рік та Пасху. День народження не святкували зовсім. Багато хто засуджує Сталіна та його методи правління, але коли він помер всі були засмученими до сліз. Всі плакали(???). Його портрет висів у кожній хаті. У 1953 році до влади прийшов Хрущов. Жити стало значно складніше: ціни помітно зросли, а заробітна плата лишилась на місці.

Харчування населення зі зміною влади майже не змінилась, як завжди картопля, крашанки, молоко, квасоля та сало. М'ясо вони не їли навіть на свята. Взагалі щоденний раціон мало чим відрізнявся від святкового. Помітно змінилося лише виготовлення хліба. Він був настільки сирим, що тягнувся за ножом.

На селищі існував «подхоз» який складався з молочарки, млину, скоту. Життя було настільки складним, що святкували лише Новий рік та Пасху. День народження не святкували зовсім. Багато хто засуджує Сталіна та його методи правління, але коли він помер всі були засмученими до сліз. Всі плакали(???). Його портрет висів у кожній хаті. У 1953 році до влади прийшов Хрущов. Жити стало значно складніше: ціни помітно зросли, а заробітна плата лишилась на місці.

Харчування населення зі зміною влади майже не змінилась, як завжди картопля, крашанки, молоко, квасоля та сало. М'ясо вони не їли навіть на свята. Взагалі щоденний раціон мало чим відрізнявся від святкового. Помітно змінилося лише виготовлення хліба. Він був настільки сирым, що тягнувся за ножом.

Люди йшли на паради під тиском влади. Так було потрібно. Зв'язку з містом майже не було. Лише радіо. Телефон знаходився на станції Лелеківка. Поселенці дзвонили за якоїсь важливої потреби(виклик лікаря). На той час лікування було безкоштовним як і при Сталіні. Прогресували такі небезпечні хвороби такі як скарлатина та кір. Хати будували з глини. Ліжко майстрували з сіна, а зверху прикривали якоюсь рядниною.

Висновки

Спогади та джерела засвідчують, що ті, хто дорослішали після Другої світової війни, були унікальним поколінням радянських людей, чий сукупний досвід неможливо повторити. Чимало з них виростили без батька, який загинув на війні (або ж був на засланні після війни); інші мали поруч сусідів та родичів, чиї домогосподарства очолювали жінки. У відповідь на прохання розповісти про своє життя, вони часто вибудовують власний досвід, як невіддільний від життя інших людей у їхній громаді. В особистих спогадах про ранні роки вони часто підкреслюють, наскільки схожим їхнє життя було до життя інших мешканців поселення. Вони постійно зазначають, що замолоду жили дуже скромно (у злиднях, убого), як і більшість інших людей, але весело. Поселенці хутора Старого та біля залізничної станції Лелеківка (нині селища Нового), виживали тому, що працювали на землях підсобного господарства психіатричної колонії та залізничній станції Лелеківка з 1945 по 1964 роки.

